

Asia: VN/9365/2025

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvalain 2 a luvun 9 ja 10 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko teillä lausuttavaa esityksestä yleisesti?

Suuri osa entisten Työ- ja elinkeinotoimistojen henkilöstöstä on siirtynyt 1.1.2025 alkaen työllisyysalueiden virkailijoiksi kuntien alaisuuteen, ja tämä henkilöstö on kolmen vuoden aikana omaksunut vuonna 2022 toteutuneet uudistukset osaksi työtään ja soveltaneet lainsäädäntöä todellisissa asiakastilanteissa. Yleisesti ottaen 1.1.2026 alkaen suunnitellut muutokset työttömyysturvalain seuraamusjärjestelmään tuovat ajan mittaan toivottua selkeyttä sekä virkailijoiden työhön että asiakkaiden ymmärrykseen seuraamusjärjestelmästä. Uudistusten soveltaminen käytäntöön vaatii kuitenkin työvoimaviranomaisilta sekä resursseja perehdyttämisen muodossa että vie henkilöstön työaikaa varsinaiselta asiakastyöltä uuden oppimisen ja edellisistä säännöksistä poisoppimisen muodossa.

Jotta työvoimaviranomainen voisi toteuttaa rooliaan työnvälittäjänä, julkisten työvoimapalveluiden järjestäjänä ja työttömyysturvan toimeenpanijana mahdollisimman tehokkaasti, olisi työllisyysalueille ja työvoimaviranomaisen henkilöstölle suotava työrauha toimintaa ohjaavassa lainsäädännössä mahdollisimman pitkäjänteisesti. Erityisesti työllisyysasteen nostaminen edellyttäisi toisenlaisia lainsäädännöllisiä ja rakenteellisia uudistuksia, eikä työttömyysturvalain muutoksilla voida varmuudella todentaa kovin suuria vaikutuksia työllisyyteen, kuten käsillä olevan hallituksen esityksen aineistossakin todetaan.

2. Onko teillä lausuttavaa säädösehdotuksesta ja sen perusteluista?

Nykyinen seuraamusjärjestelmä on epäilemättä ollut työnhakijoille vaikeaselkoinen ja järjestelmän selvittäminen työnhakijalle on vienyt virkailijoiden työaikaa. On myös mahdollista, että nykyinen järjestelmä on aiheuttanut sen, että uudet työnhakijat ovat matalammalla kynnyksellä jättäneet noudattamatta velvollisuuksiaan, jos ensimmäinen laiminlyönti ei ole tuottanut varsinaisia seuraamuksia muistutusta lukuun ottamatta.

Joillakin asiakasryhmillä korvaukseton määräaika heti ensimmäisestä laiminlyönnistä lähtien voisi lisätä vastuuntuntoa omasta yhteistyöstä työvoimaviranomaisen kanssa. Joidenkin asiakasryhmien kohdalla voidaan toisaalta arvioida, että kaksiportainen seuraamusjärjestelmä voi aiheuttaa haastavia tilanteita henkilöasiakkaiden toimeentulossa. Jo valmiiksi heikossa työmarkkina-asemassa olevien kohdalla riskit syrjäytyä työttömyysetuuden katketessa ovat todelliset, kuten esityksen materiaalisakin todettiin. Myös maahanmuuttajataustaisilla mm. kielitaidon puute näyttäytyy isona esteenä ylipäättään suomalaisiin yrityksiin työllistymisen osalta, mutta se aiheuttaa myös vaikeuksia asioida työvoimaviranomaisen kanssa. Voidaan siis kiteytetysti sanoa, että kaksiportainen seuraamusjärjestelmä kannustaisi aktiivisuuteen heitä, joiden motivaatio noudattaa työvoimaviranomaisen vaatimuksia on alhainen, mutta voisi aiheuttaa haasteita osalle asiakkaista.

KEHA-keskus on vastuullinen asiakastietojärjestelmän kehittämisestä ja päivittämisestä, ja lakiuudistus edellyttäisi muutoksia myös tähän järjestelmään. Toivomus on, että järjestelmän päivityksille on varattu riittävästi aikaa, sillä nykyinen asiakastietojärjestelmä on yhteydessä myös Kelan ja työttömyyskassojen järjestelmiin. Mikäli kehitystyö uudistustyön osalta takkuu tai ei pysy lain voimaantuloaikataulun perässä, on silläkin kerrannaisvaikutus henkilöstön kuormitukseen.

3. Onko teillä lausuttavaa esityksen vaikutusarvioista?

Lisääntyvä uhkavaikutus lisää jonkin verran ”halukkuutta” työllistyä, mutta työllisyysasteen nostoon tähtääviin toimenpiteisiin pitäisi panostaa enemmän jossain toisella osa-alueella kuin työttömyysturvalain pienillä muutoksilla. Jos halutaan vähentää perusteettomien työhakemusten määrää, ei työttömyysturvalain muuttaminen ole siihen kovin tehokas keino. Perusteettomien hakemusten määrä aiheutuu työvoimapalveluiden järjestämislaista, johon on kirjattu pykälä työnhakijan työnhakuvelvollisuudesta.

Esityksen on arvioitu vähentävän etuusmenoja vuosittain noin 15 miljoonalla eurolla, joka vaikuttaa myös kuntatalouteen työttömyysturvamaksuosuuksien kautta. Tämä on tervetullut muutos ja sinällään varsin ymmärrettävä tässä taloudellisessa tilanteessa, jossa kuntien maksuosuuden määrät ovat 1.1.2025 tapahtuneiden muutosten myötä nousseet runsaasti.

4. Tulisiko työttömyysturvalain 2 a luvun 9 ja 10 §:n soveltamisalaa laajentaa uusiin työnhakijaa etuuden saamisen edellytyksenä velvoittaviin toimiin? Mitä nämä toimet olisivat ja miksi velvoittavuutta tulisi laajentaa niihin? Jos mahdollista, esittäkää myös arvio mahdollisen laajennuksen vaikutuksista.

-

Niemelä Teemu
Rauman kaupunki